Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Asiantuntijalausunto

26.2.2024

EU/41/2024
EU/41/2024-SM-4

Hallintovaliokunnalle

Hallintovaliokunnan kuuleminen 27.2.2024 klo 12.15

Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029 (E 58/2023 vp)

Yleistä

Valtioneuvosto on määritellyt selvityksessä E 58/2023 vp Suomen avaintavoitteet EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan kaudelle 2024-2029. Sisäministeriö pitää avaintavoitteita hyvin valittuina ja selvitys pitää sisällään ne asiakokonaisuudet, joihin vaikuttaminen nähdään keskeisenä myös sisäministeriössä. Sisäministeriön toimialaan kuuluvat erityisesti jäsenvaltioiden ja kansalaisten turvallisuutta koskevat kysymykset. Selvitykseen erikseen nostetuista Suomen painopisteistä sisäministeriön hallinnonalle kuuluvat osaltaan kokonaisturvallisuutta sekä muuttoliikkeen hallintaa koskevat asiat. Suomen tavoitteena on, että kokonaisturvallisuuden vahvistamiseksi määriteltäisiin konkreettisia EU-tason tavoitteita sekä unionille että jäsenmaille. Sisäministeriö pitää kirjausta nykyisen turvallisuustilanteen valossa tärkeänä.

Niin muuttoliikkeen hallinta kuin EU:n ja sen jäsenmaiden turvallisuuden vahvistaminen edellyttävät kokonaisvaltaista lähestymistapaa. Erityisen tärkeää on sisäministeriön näkemyksen mukaan varmistua unionin sisäisen ja ulkoisen toiminnan johdonmukaisuudesta ja sovittaa niitä koskevat toimet paremmin yhteen. Jotta Suomi voi osallistua tehokkaasti eurooppalaisten ratkaisujen löytämiseen ja omien tavoitteidensa edistämiseen, on tärkeää tehdä tiivistä yhteistyötä myös kansallisesti eri hallinnonalojen välillä.

Kokonaisturvallisuus ja vahvempi Eurooppa

Selvityksen mukaan EU:n tulee olla vahvempi geopoliittinen toimija, sillä Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa yhdistettynä kiristyvään suurvaltakilpailuun on muuttanut Euroopan turvallisuusympäristöä nopeasti, merkittävästi ja pitkäkestoisesti. EU:n globaalia toimintakykyä tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti ja kehittää johdonmukaisesti. EU:n tulee kyetä vastamaan turvallisuusympäristön muutoksiin myös EU:n ja Naton yhteistyötä syventämällä ja sen ohella EU:n ja Yhdysvaltojen mahdollisimman tiiviillä ja strategisella yhteistyösuhteella. Sisäministeriö katsoo, että kirjaukset ovat kannatettavia ja ne tukevat myös Suomen kansallisen turvallisuuden ylläpitämistä.

Sisäministeriö pitää erittäin tärkeänä tavoitetta, jonka mukaan unionin ja sen jäsenvaltioiden toimintakykyä on kyettävä turvaamaan vahvistamalla unionin kriisinsietokykyä, eli kokonaisvaltaista ja laaja-alaista varautumista mahdollisiin tuleviin kriiseihin ja hybridiuhkiin.

Edelleen selvityksessä todetaan, että hallitus torjuu voimakkaasti järjestäytynyttä rikollisuutta. EU:n sisäisen turvallisuuden kannalta on olennaista, että oikeus- ja lainvalvontaviranomaisten toimintaedellytyksiä ja rajat ylittävää yhteistyötä kehitetään vastaamaan merkittävästi muuttunutta turvallisuusympäristöä. Tältä osin keskeistä on mm. viranomaisten tiedonsaanti ja tietoturvan edistäminen. Lisäksi Suomen tavoitteena on, että viranomaisten keskinäistä tietojenvaihtoa jäsenmaiden välillä lisätään terrorismin ja muun rikollisuuden torjumiseksi. Nykyistä enemmän huo-

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Sisäministeriö PL 26 00023 Valtioneuvosto	 Kirkkokatu 12 Helsinki	 0295 480 171 +358 295 480 171	 09 160 44635 +358 9 160 44635	 kirjaamo.sm@gov.fi www.intermin.fi

miota tulee kiinnittää myös rikosten ennaltaehkäisyyn. Sisäministeriö pitää kirjauksia kannatettavina. Eduskunnalle toimitetaan erillinen E-selvitys, jossa linjataan ennakkovaikuttamiskantoja tulevan komission työohjelmaan oikeus- ja lainvalvontaviranomaisten tietoon pääsystä digitaalisessa ympäristössä.

Muuttoliikkeen hallinta

Muuttoliikkeen hallinnan osalta sisäministeriö nostaa esille, että useiden vuosien keskustelujen ja vaikeidenkin neuvottelujen jälkeen EU:n uusi muuttoliike- ja turvapaikkasopimus (pakti) ollaan hyväksymässä. Paktilla tehostetaan ja edistetään kokonaisvaltaisesti EU:n turvapaikkatoimia. Jatkuvina tavoitteina ovat silti rakentavien kolmasmaasuhteiden rakentaminen ja ylläpitäminen EU:hun suuntautuvien muuttoliikkeiden hallitsemiseksi ja EU:n alueelta ilman laillista oikeutta oleskelevien palauttamiseksi kotimaihinsa. Sisäministeriö pitää tärkeänä kirjauksia vahvoista ja toimivista kumppanuuksista lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa, mikä on selvityksessä mainittujen muuttoliikepaineen hillinnän ja ihmissalakuljetuksen ehkäisyn lisäksi edellytys myös keskeiselle tavoitteelle palautuspolitiikan tehostamisesta eri politiikkasektoreja hyödyntäen.

Sisäministeriö katsoo, että koko Schengen-alueen turvallisuuden näkökulmasta on tärkeää, että kaikki jäsenvaltiot huolehtivat osaltaan myös ulkorajojen turvallisuudesta. Muuttoliikkeen välineellistäminen on trendi, johon tulee etsiä EU-tason ratkaisuja ja johon on pystyttävä vastaamaan nopeasti ja tehokkaasti raja- ja kansallisen turvallisuuden turvaamiseksi, kuitenkin noudattaen ihmisoikeus- ja muita kansainvälisiä sopimuksia, EU-lainsäädännön velvoitteita ja oikeusvaltioperiaatetta. Schengen-säännöstön edelleen kehittäminen vastaamaan muuttuvaan turvallisuusympäristöön ja muuttoliikkeen hallitsemiseksi on oleellista.

Tehokas ulkorajavalvonta ja Frontex

Hallitusohjelman ja EU-vaikuttamistavoitteiden yhtenä painopistealueena on rajaturvallisuus. Rajaturvallisuus sijoittuu yhtäältä ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden rajapintaan. Toisaalta se on osa muuttoliikkeen hallintaa. Hallituksen tavoitteita pyritään edistämään rakentavasti EU:n maahanmuuttopolitiikan puitteissa muun muassa korostamalla vahvojen ulkorajojen merkitystä ja Schengen-säännöstön kehittämistä sekä EU:n ulkorajojen ja rajaturvallisuusvirasto Frontexin toimintaedellytyksien vahvistamista, joiden kaikkien osalta on paljon asioita toimeenpantavana.

Eurooppalainen rajaturvallisuus perustuu jäsenmaiden pääasiallisella vastuulla olevaan tehokkaaseen ulkorajojen valvontaan. Ulkorajojen turvallisuutta on vahvistettu viime vuosina merkittävästi yhteisillä EU-toimilla, joista useat ovat vielä toimeenpanovaiheessa. Euroopan raja- ja merivartioviraston mandaatti uusittiin 2019 lopussa ja sen puitteissa luotu 10 000 rajavartijan pysyvä joukko on valmis vuonna 2027.

Komissio antoi 2.2.2024 tiedonannon, jossa se arvio Euroopan raja- ja merivartioasetuksen toimeenpanoa. Tässä vaiheessa komissio ei antanut asetusmuutosehdotuksia. Eurooppalaisia tietojärjestelmiä ja niiden yhteentoimivuutta on kehitetty niin ikään mittavasti. Tietojärjestelmien, kuten rajanylitystietojärjestelmä (Entry Exit System, EES) ja Euroopan matkustustieto ja -lupajärjestelmä (ETIAS), käyttöönotto tulee näillä näkymin tapahtumaan vaiheittain 2024 lopussa ja 2025 ensimmäisellä puoliskolla. Osana tietojärjestelmien mahdollistamaa kehitystä on tarkoitus parantaa myös matkustustietojen (API) ennakollista keräämistä lentoliikenteessä.

Osana maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistusta, paktia, luotiin myös yhteinen seulontamenettely ulkorajoille. Seulonta on arvioiden mukaan tarkoitus ottaa käyttöön viimeistään vuoden 2026 aikana. Schengenin rajasäännöstön muutoksen kolmikantaneuvottelut saatiin päätökseen 2024 helmikuun alussa. Rajasäännöstön muutoksilla selvennettiin jäsenmaiden toimintamahdollisuuksia pandemiatilanteissa, sisärajoilla ja välineellistämistilanteissa. Asetus toimeenpannaan lähitulevaisuudessa.

Osana Suomen avaintavoitteita EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi peräänkuulutetaan strategista otetta laajemmin ulkorajoja koskevan oikeudellisen kehyksen uudistamiseksi ja erityisesti rajaturvallisuusvirasto Frontexin kehittämiseksi siten, että mahdollistetaan jäsenmaille suunnattava EU:n ja viraston laaja-alainen rajaturvallisuustuki erilaisissa turvallisuustilanteiden muutoksissa, mm. muuttoliikkeen välineellistämistilanteissa, ihmisoikeuksien ja kansainvälisten sopimuksien kanssa yhteensopivalla tavalla. Jäsenvaltioiden tulee EU:n tuella kyetä vastaamaan muuttuneen toimintaympäristön asettamiin haasteisiin entistä tehokkaammin.

Liitteet

Jakelu

Tiedoksi